

PERSPEKTYWY ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO ZIEMI LUBELSKIEJ

Przez pojęcie zagospodarowania turystycznego należy rozumieć obiekty i urządzenia, które służą danemu regionowi oraz zespół urządzeń turystycznych służących wyłącznie turystyce, jak: szlaki turystyczne, wyciągi, wypożyczalnie sprzętu, przystanie wodne, schroniska itp.

Sieć obiektów wchodzących w zakres urządzeń turystycznych jest tworzona z myślą o zaspokajaniu potrzeb turystów w powiązaniu z występującymi walorami turystycznymi. Odpowiednie rozmieszczenie tych urządzeń, podnosi atrakcyjność danego regionu i przyczynia się w efekcie

do większego zainteresowania oraz spotęgowania ruchu turystycznego.

Istnieje więc wzajemny związek i zależność między naturalnymi walorami środowiska a zagospodarowaniem turystycznym danego regionu. Z tego względu niezbędne jest przedstawienie warunków naturalnych stwarzających podstawę do perspektyw jego zagospodarowania, elementów środowiska przyrodniczego oraz obiektów zabytkowych.

Ponadto należy ocenić stan istniejącego zagospodarowania turystycznego dającego bazę wyjściową do dalszej realizacji.

Jeziro Zagłębocze na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim.

ELEMENTY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Rzeźba

Rzeźba terenu, mimo niewielkich różnic wysokości (390—110 m n.p.m.) posiada charakter urozmaicony i stanowi ważny element krajobrazu. W części północnej występują płaskie równiny o minimalnym zróżnicowaniu spowodowanym przez wydmy, natomiast część południowa jest znacznie ciekawsza.

Wyżyna Lubelska ma swoiste efekty krajobrazowe, spowodowane dolinami rzek wciętymi na głębokość do kilkudziesięciu metrów. Największe deniwelacje, związane z dolinami spotykamy w zachodniej i środkowej części Wyżyny (Wisła oraz Wieprz z dopływami). Kulminacje terenu stanowią wzgórza o charakterystycznie spłaszczonych grzbiętach występujące w okolicach Chełma i Rejowca. Najbardziej urozmaiconą pod względem urzeźbienia krainą województwa jest Roztocze.

Klimat

Klimat województwa lubelskiego w porównaniu do innych obszarów naszego kraju, wykazuje najwięcej cech klimatu ostrego. Zaznacza się to głównie w dużych kontrastach termicznych pomiędzy latem a zimą oraz w dłuższych trwaniach tych pór roku, przy skróconym okresie pór przejściowych: wiosny i jesieni.

Ważną cechą klimatyczną dla rozwoju turystyki w tym regionie jest występowanie długich okresów bezdeszczowej, słonecznej pogody w okresie lata i jesieni. Województwo lubelskie charakteryzuje się najmniejszymi wartościami zachmurzenia w Polsce.

Wody

Dla celów turystyczno-wypoczynkowych nadają się przede wszystkim duże rzeki, do których można zaliczyć odcinek środkowej Wisły oraz Wieprz.

Wieprz, który mimo iż składa się z kilku odmiennych odcinków o różnych walorach, w przeważającej części nadaje się jednak do wykorzystania dla celów turystyczno-wypoczynkowych.

Trzecią dużą rzeką w województwie jest Bug, który z uwagi na swe graniczne położenie, nie może być wykorzystany w całości dla celów rekreacyjno-turystycznych.

Wymienić należy również rzekę Tanew, płynącą w południowej części województwa. Jest to rzeka bardzo interesująca dla turystyki, łącznie bowiem ze swymi małymi dopływami tworzy przepiękny krajobraz.

Wobec małej ilości rzek odpowiednich dla celów turystyczno-wypoczynkowych, specjalnego znaczenia nabierają zbiorniki wód stojących.

Do naturalnych zbiorników nadających się doskonale do wykorzystania dla omawianych celów należą: grupa jezior Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego oraz Jezioro Firlejowskie.

Lasy

Województwo lubelskie jest ubogie w lasy. Większe obszary leśne zachowały się w części północnej oraz na Roztoczu i Nizinie Sandomierskiej. Niektóre obszary leśne nie nadają się dla turystyki ze względu na wilgotne podłoże. Z ważniejszych dla ruchu turystycznego obszarów leśnych należy wymienić: lasy Roztocza oraz lasy występujące w powiatach: puławskim, parczewskim i włodawskim. W mniejszych kompleksach leśnych istnieją również partie starodrzewne, atrakcyjne dla ruchu turystyczno-wypoczynkowego.

OBIEKTY ZABYTKOWE

W turystyce krajoznawczej, obok środowiska przyrodniczego, poważną rolę odgrywają obiekty zabytkowe.

W województwie lubelskim znajduje się prawie 1500 obiektów zabytkowych, w tym

3 obiekty grupy „O”. Należą do nich: kaplica na Zamku w Lublinie, układ urbanistyczny Zamościa oraz architektura Kazimierza. Zabytków grupy I istnieje — 80, grupy II — 249, pozostałe występują w grupie III i IV. Najliczniej zabytki występują w Zamościu oraz powiecie lubelskim, puławskim, hrubieszowskim i tomaszowskim. Na Lubelszczyźnie znajduje się również wiele miejsc upamiętnionych w dziejach walk narodu polskiego o wyzwolenie narodowe i społeczne.

Elementem zwiększającym atrakcyjność regionu są niewątpliwie rezerwy przyrody. Na terenie województwa jest ich obecnie 25. Są to rezerwy leśne, stepowe, krajobrazowe i geologiczne. Najliczniej występują one na Roztoczu i Polesiu.

OCENA STANU ISTNIEJĄCEGO

Ogólnie oceniając rolę województwa lubelskiego w krajowym ruchu turystycznym należy stwierdzić, że jest ona nieznaczna. Należy ono do regionów mało uczęszczanych przez turystów i wczasowiczów. Przyczyną tego stanu jest niewątpliwie jego mniejsza atrakcyjność w porównaniu z terenami górskimi. Zasadniczym powodem jest jednak słabe zagospodarowanie turystyczne.

Biorąc pod uwagę systematyczny wzrost urbanizacji kraju trzeba stwierdzić, że zapotrzebowanie na nowe tereny turystyczno-wypoczynkowe będzie nadal rosło. Oznacza to konieczność wykorzystywania wszystkich rejonów odpowiadających turystyce. Rola województwa lubelskiego jako regionu turystycznego odpowiednio wzrośnie.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że tylko 26% powierzchni województwa nie posiada naturalnych cech przyrodniczych, sprzyjających rozwojowi wypoczynku i turystyki. Pozostałe tereny, a wśród nich szczególnie Roztocze, przełom Wisły oraz Pojezierze Łę-

czyńsko-Włodawskie, posiadają duży stopień atrakcyjności.

Dotychczasowy stan zainwestowania nie odpowiada jednak możliwościom i potrzebom ruchu turystyczno-wypoczynkowego.

Baza noclegowa — jej gęstość oraz przestrzenne rozmieszczenie nie odpowiada potrzebom. Aktualne rozmieszczenie bazy noclegowej w rejonach turystyczno-wypoczynkowych Lubelszczyzny przedstawia się następująco:

Lp.	Rejon turystyczno-wypoczynkowy	Procentowy udział w wojew.
1.	Trójkąt: Puławy — Kazimierz — Nałęczów	26,2
2.	Roztocze	16,7
3.	Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie	21,2
4.	Pozostałe tereny	35,9
	Razem w województwie	100,0

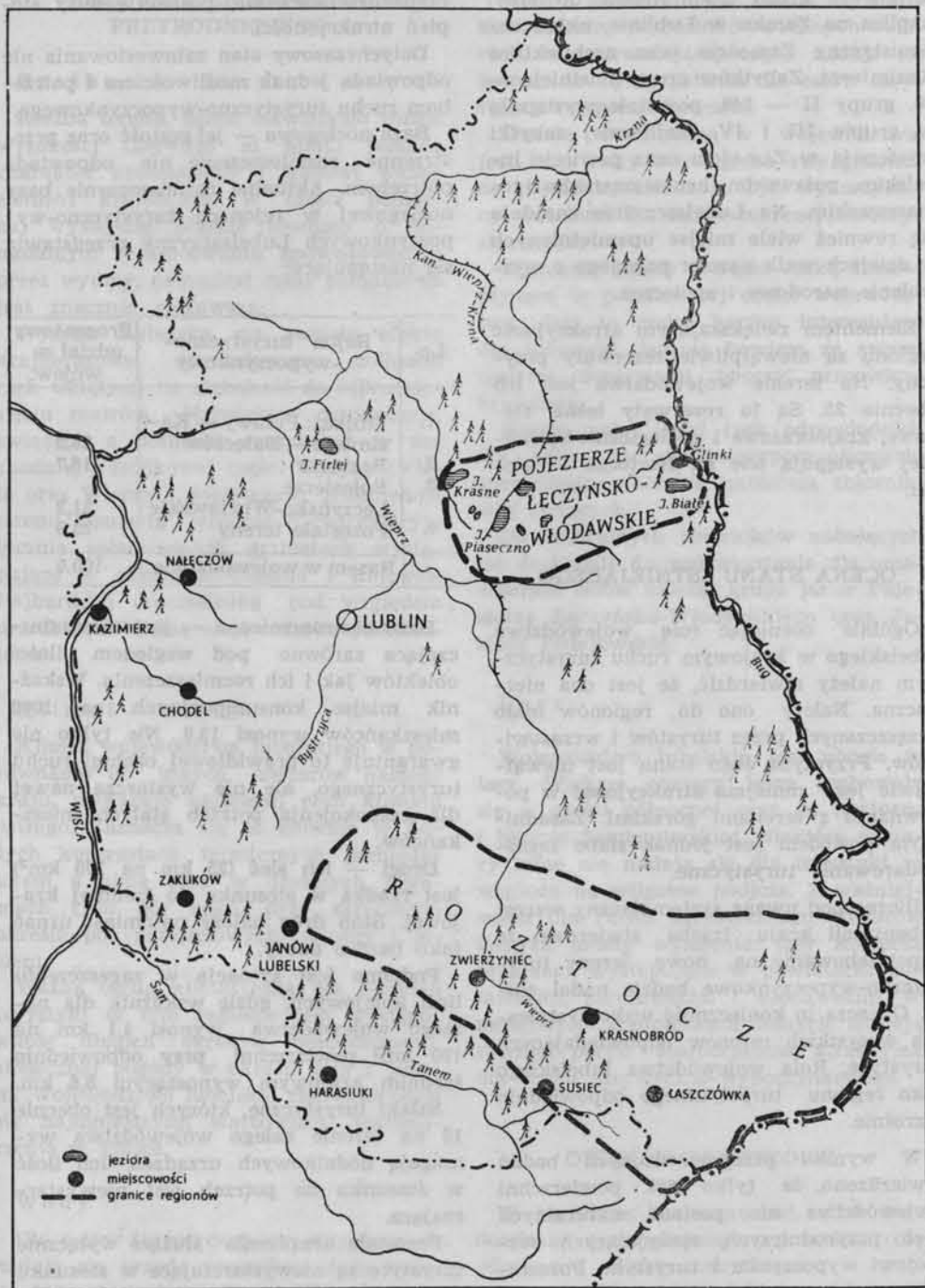
Baza gastronomiczna — jest niewystarczająca zarówno pod względem ilości obiektów jak i ich rozmieszczenia. Wskaźnik miejsc konsumpcyjnych na 1000 mieszkańców wynosi 13,8. Nie tylko nie gwarantuje to prawidłowej obsługi ruchu turystycznego, ale nie wystarcza nawet dla zaspokojenia potrzeb stałych mieszkańców.

Drogi — ich sieć (25 km na 100 km²) jest rzadka w stosunku do średniej krajowej. Stan dróg należy natomiast uznać jako bardzo dobry.

Podobna jest sytuacja w zagęszczeniu linii kolejowych, gdzie wskaźnik dla naszego województwa wynosi 4,1 km na 100 km² powierzchni przy odpowiednio średnim krajowym wynoszącym 8,6 km.

Szlaki turystyczne, których jest obecnie 15 na terenie całego województwa wymagają dodatkowych urządzeń. Ich ilość w stosunku do potrzeb jest niewystarczająca.

Pozostałe urządzenia służące wyłącznie turystyce są niewystarczające w stosunku do potrzeb, a w wielu regionach w ogóle ich brak.

**PERSPEKTYWY
ZAGOSPODAROWANIA
TURYSTYCZNEGO**

Plan perspektywiczny województwa zakłada prawie czterokrotny wzrost ruchu turystycznego w latach 1968—85. Przewiduje się więc, że w 1985 r. osiągnie liczbę prawie 7 mln osób.

Struktura przestrzenna województwa w zakresie zagospodarowania turystycznego przewiduje następujące podziały:

— podregiony turystyczno-wypoczynkowe: Roztocze, Trójkąt: Puławy — Kazimierz — Nałęczów, Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, podregion Wisły Środkowej oraz Bugu, Wieprza i Krzny;

— okręgi turystyczno-wypoczynkowe: Huczwy i Bystrzycy — Tyśmienicy;

— podokręgi (mniejsze jednostki terytorialne) głównie nad rzekami: Chodelka, Wyżnica, Ciemięga i inne.

Obecnie przestrzenny rozkład ruchu turystyczno-wypoczynkowego przedstawia się następująco:

Lp.	Rejon turystyczno-wypoczynkowy	Procentowy udział w wojew.
1.	Trójkąt: Puławy — Kazimierz — Nałęczów	26,2
2.	Roztocze	9,9
3.	Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie	22,8
4.	Pozostałe tereny	41,1
	Ogółem województwo	100,0

Dane liczbowe obrazują funkcje poszczególnych regionów. Na podkreślenie zasługuje niski udział Roztocza w ruchu turystyczno-wypoczynkowym województwa.

Zakładane tempo wzrostu ruchu turystycznego wynika ze stanu wyjściowego oraz dążeń do wykorzystania istniejących warunków naturalnych. Planuje się, że udział województwa lubelskiego w kra-

jowym ruchu turystycznym powinien wzrosnąć z 3,8% w 1965 r. do prawie 5% w 1985 r. Przewidywany ruch turystyczny będzie koncentrował się w wspomnianych wyżej podregionach, okręgach i podokręgach turystycznych.

Wykształcone już obecnie podregiony: Roztocze, Trójkąt: Puławy — Kazimierz — Nałęczów, Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, będą spełniać rolę dotychczasową, przystosowując się do większego przyjęcia ruchu turystycznego, poprzez odpowiednie zagospodarowanie. Szczególnie dużą rolę do spełnienia posiada przede wszystkim podregion Roztocza.

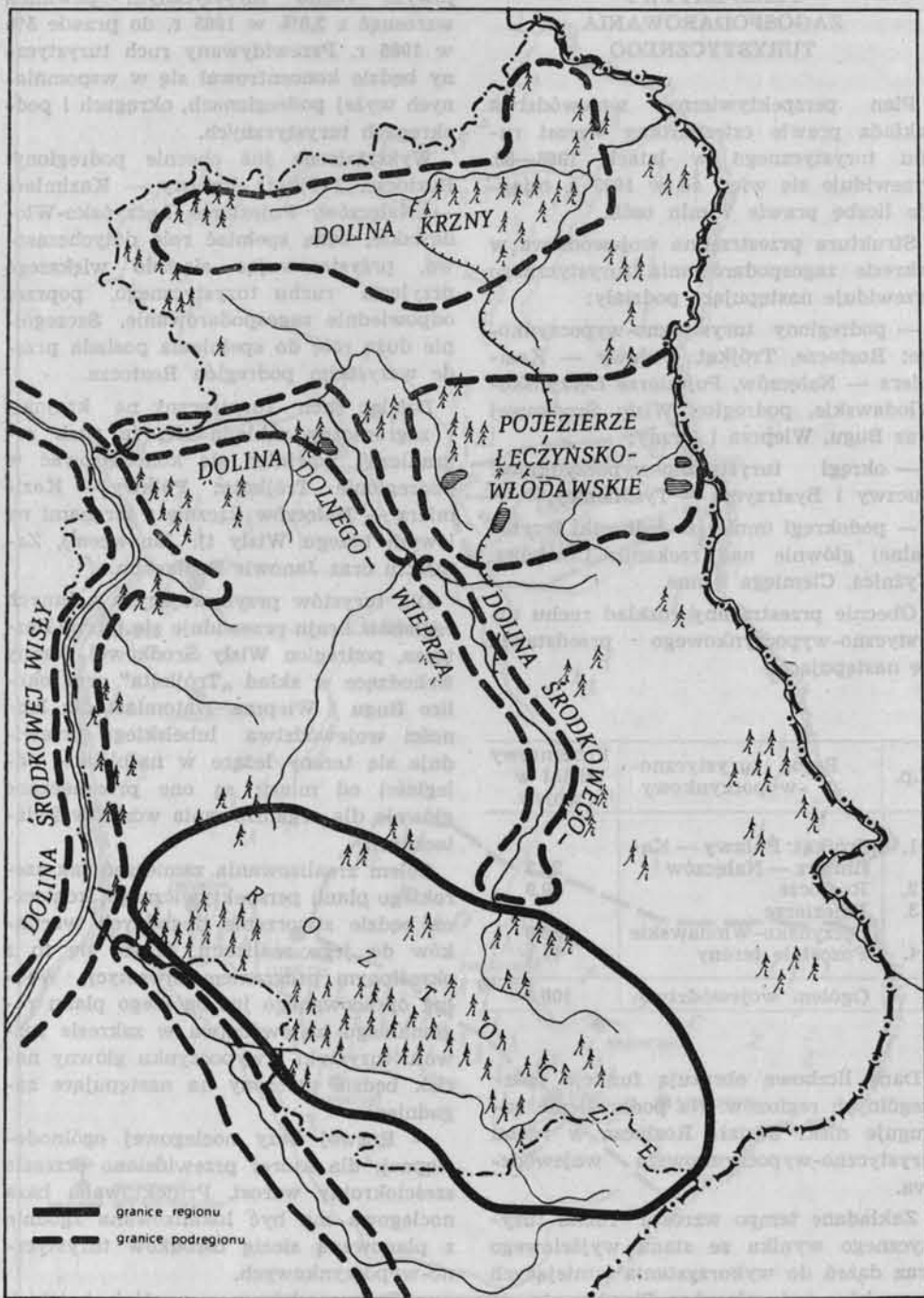
Dzieląc ruch turystyczny na krajowy i zagraniczny zakłada się, że ruch zagraniczny powinien się koncentrować w podregionie Trójkąta: Puławy — Kazimierz — Nałęczów (łącznie z terenami na lewym brzegu Wisły tj. Janowcem), Zamościu oraz Janowie Podlaskim.

Dla turystów przybywających z innych regionów kraju przewiduje się tereny Roztocza, podregion Wisły Środkowej, tereny wchodzące w skład „Trójkąta” oraz okolice Bugu i Wieprza. Natomiast dla ludności województwa lubelskiego przewiduje się tereny leżące w najbliższej odległości od miast; są one przeznaczone głównie dla organizowania wczasów świątecznych.

Celem zrealizowania zamierzeń tak szerokiego planu perspektywicznego, konieczne będzie stworzenie dogodnych warunków do jego realizacji. Wiąże się to z określonym programem inwestycji. Według opracowanego już ogólnego planu regionalnego województwa w zakresie rozwoju turystyki i wypoczynku główny nacisk będzie położony na następujące zagadnienia:

— Rozwój bazy noclegowej ogólnodostępnej, dla której przewidziano przeszło sześciokrotny wzrost. Projektowana baza noclegowa ma być lokalizowana zgodnie z planowaną siecią ośrodków turystyczno-wypoczynkowych.

— Budowę dróg, a szczególnie krótkich odcinków dróg dojazdowych do niektó-

rych jezior oraz w rejonie Roztocza; budowę odpowiedniej ilości parkingów.

— Wzrost ilości stacji obsługi samochodów, ich rozwój i rozmieszczenie zgodnie ze wzrostem ilości pojazdów oraz kierunków rozwoju turystyki pojazdowej.

— Przeprowadzenie modernizacji sieci handlowej i gastronomicznej, w takim stopniu, żeby zaspokoiła potrzeby turystów i mieszkańców.

— Prowadzenie prac nad przygotowaniem planów miejscowych dla miejscowości i terenów o funkcjach turystycznych, dla których nie zostały jeszcze opracowane.

— Kontynuowanie działalności na rzecz ochrony terenów o walorach naturalnych, gdzie ich zagospodarowanie nie pokrywa się z kierunkami i potrzebami rozwoju turystycznego.

Wskazane kierunki rozwoju i potrzeb odnoszą się jednolicie do wszystkich pod-

regionów. Niemniej jednak, rozpatrując każdy rejon oddzielnie, można stwierdzić zróżnicowanie jego potrzeb.

1. Rejon Roztocza charakteryzuje się obecnie najgorszymi warunkami komunikacyjnymi. Linia kolejowa wprawdzie udostępniła najciekawszą część, jaką jest południowo-zachodnia krawędź Roztocza Środkowego, lecz ruch pociągów na tej linii jest bardzo słaby, zaś szybkość — wyjątkowo mała. Dla odmiany, Roztocze Zachodnie jest niemal niedostępne, do najciekawszych bowiem miejsc nie ma odpowiednich dróg. Obecną sytuację poprawiłoby wybudowanie linii kolejowej Szczebrzeszyn — Kraśnik oraz drogi kołowej wzdłuż Roztocza i szeregu mniejszych odcinków dróg.

Ponadto wymagają nakładów inwestycyjnych miejscowości związane z turystyką: Zwierzyniec, Szczebrzeszyn, Susiec.

2. Rejon Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego jest przewidziany dla lokalnej tu-

Budowa ośrodka wypoczynkowego nad jeziorem Zagłębcze.

rystyki. Z uwagi na bliskie położenie Lublina, Chełma i Świdnika, wymaga on jednak rozbudowy bazy noclegowej, żywniowej oraz usprawnienia komunikacyjnego.

3. Rejony Doliny Wisły i „Trójkąta” należą do najbardziej zagospodarowanych i wykorzystanych terenów turystyczno-wypoczynkowych województwa. Złożyły się na to walory terenu, zabytkowy charakter Kazimierza oraz niezłe warunki komunikacyjne. Obszar tych podregionów został zaliczony Uchwałą Rady Ministrów w 1965 r. do powiatów posiadających szczególne walory turystyczne.

Z uwagi na liczne przyjazdy turystów zagranicznych i krajowych na ten teren istnieje pilna potrzeba rozbudowy bazy noclegowej i gastronomicznej.

Celowe jest również zorganizowanie ośrodków campingowych w: Żyrzynie, Wąwolnicy, Janowcu i Celejowie.

4. Pozostałe rejony z uwagi na ich dotychczasowy stan wymagają (łącznie z za-

łożonym programem ich rozwoju) całkowitego zagospodarowania.

Realizacja perspektywicznego programu rozwoju ruchu turystycznego będzie wymagać odpowiednich nakładów inwestycyjnych. Wstępnie określona wielkość nakładów kształtuje się w granicach 900 mln zł. Wielkość planowanych nakładów na poszczególne lata zależeć będzie od polityki inwestycyjnej państwa. Niemniej jednak biorąc pod uwagę potrzeby i kierunki rozwoju turystyki, będącej istotnym elementem wypoczynku, należy dążyć do zapewnienia nakładów w granicach nakreślonych planem perspektywicznym. W polityce inwestowania w latach 1971—75 należy dokonać koncentracji i założyć odpowiednią kolejność.

Celowe jest przystąpienie w pierwszej kolejności do zagospodarowania Trójkąta: Puławy — Kazimierz — Nałęczów, Rostocza i Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Są to bowiem regiony cieszące się dużą popularnością wśród turystów i posiadające duże perspektywy rozwoju.

